

# ЗМІСТ

|                             |     |
|-----------------------------|-----|
| Де зимують зірки .....      | 7   |
| Планета без місяця .....    | 201 |
| Де нас ніколи не буде ..... | 280 |
| Без якоря по морях .....    | 397 |

# ДЕ ЗИМУЮТЬ ЗІРКИ

|

**В**ечірній потяг порушує передсутінкову тишу вже сонного містечка. З дверей стрімким потоком рушають пасажирів й одразу зливаються з місцевими мешканцями. Серед них неквапливо йде молода жінка. У руці несе невелику сумку, де, вочевидь, тримає найнеобхідніше. Іде все швидше. Тремтячи, дзвінко стукає підборами.

Щільно загорнувшись у легке пальто, вона нетерпляче озирається навсібіч, намагаючись вийти на потрібний шлях. Незнайоме місто — як нова людина: усю сутність починаєш розуміти, коли проводиш у її компанії належний час. І навіть цього бракує, коли вона розкривається в найнесподіваніший момент.

Покинувши платформу, обійшовши будівлю залізничного вокзалу старою, але доглянутою стежкою, вона виходить на асфальтовану дорогу, по той бік якої — житлові одноповерхові будинки. З димарів клубочиться густий дим. Вузька доріжка вглиб селища, здається, навмисно плутає, аби повести довшим шляхом, створює ілюзію, ніби кожен будинок не хоче мати нічого спільного з сусіднім. Насправді ж цей тоненький струмочок впадає в ширшу течію провулка.

Біля його витоків відкривається трохи одноманітний, але спокійний пейзаж: світлі стіни будинків, хризантеми та інші пізні квіти, дбайливо висаджені на клумбах біля низьких парканів, осінні яблука, що тягнуться з гілок просто в руки перехожого. Дощове й тепле літо дало тутешній природі відчути і зберегти свою насиченість до самісіньких холодів.

Попереду йде жінка — вочевидь, місцева: порівняно з новоприбулою, одягнена аж надто тепло. Шарф на шиї не був би зайвим і в новорічну ніч на міській площі. Цієї миті дівчина багато б віддала за такий.

— У таку погоду й застудитися недовго, — чує вона, порівнявшись із власницею безцінного шарфа.

— У квитку не вказали місцеву погоду. Лише час прибуття поїзда.

Холод по тілу не дає вимовити всього, що було на думці. Усі інші відповіді перетворюються на один глибокий та гучний видих. Скоро вона радітиме, що не дозволила попутниці почути їх.

Та продовжує:

— Не бачила вас тут раніше. А знаю всіх, хто прибуває в цей час.

— Це одні й ті самі люди? — витискає з себе дівчина. Принаймні їй здається, що сказала саме це. Якимось дивом жінці вдалося розібрати слова.

— Наші краї нечасто відвідують. Зате нам доводиться їздити в сусідні райони, — попутниця зважає в руках стос якихось папок. — Ось, на пошту, наприклад.

— У вас тут немає свого відділення?

— Це і є наше відділення. Одне на все місто та прилеглі селища. Обіцяють відкрити ще одне, ближче, та коли — хтозна.

Гостя киває на знак розуміння.

— А як у вас тут із транспортом? Далеко до зупинки? Чи простіше взяти таксі?

— Залежить від того, куди вам треба. Могли б дочекатися автобуса прямо біля станції. Він якраз зараз буде.

— Тепер доведеться йти назад?

— Та вже навіщо? У кінці вулиці зупинка, можете сісти там. Той самий автобус, хіба що переповнений буде, бо всі зазвичай сідають на станції.

— Ви сказали, що залежить від того, куди треба. До парку він прямує? Мені сказали, потрібний будинок знаходиться навпроти.

— Так, до кінцевої, а потім зовсім трохи пройти пішки. Та ж ви замерзнете зовсім...

Співбесідниця чує «дякую», посміхається у відповідь, і ледь ступивши уперед, зупиняється, почувши:

— Алло, Костянтіне Вікторовичу, я вже в місті, йду на зупинку.

— Здається, я знаю коротший шлях. Не відмовитеся від супроводу?

Парк, як називали його місцеві, а насправді — великий старий ліс, частина колись курортного містечка, виявився зовсім не тим пунктом призначення. Менший лісочок, в іншому кінці міста, тепер був сповнений життя. Верхівки молодих дерев видно здалеку, та новоприбулі ще деякий час блукають широкими вулицями міста, зануреного в осінь. Його мешканка крокувала твердо, бо точно знала, куди йти. Це заспокоювало гостю, вона довірливо йшла поруч.

Діставшись парку, попутниці звертають із ґрунтової вулиці на асфальтовану. У самому її кінці видніються два кипарисових дерева, а з глибини двору, за колючим хмелевим парканом, — високий дім із мансардою, у склі якої відблискує вечірнє сонце.

Гостя потроху зменшує темп. Помітивши це, попутниця бере її під руку й веде крізь двері, що відчиняються легким поштовхом.

Летється жадане тепло. Хочеться залишитися прямо тут, біля входу. Та своїм гучним «Ми прийшли!» супут-

ниця, здається, хотіла саму землю змусити обертатися в інший бік...

Але господаря, що вийшов назустріч, нічого не збентежило. Він ніби був готовий: незворушно спілкується з сусідкою, розпитує про справи, а вона розповідає про дивну зустріч із гостею. Та ж радіє тимчасовій відсутності уваги до себе, усі довколишні звуки лише відлунюють у її свідомості.

Господар бере в неї пальто й каже, що зараз принесе чаю. Нічого не лишається, окрім піднятися сходами до кімнати з каміном. Дівчина навіть не зауважує, коли саме пішла сусідка.

Розмістившись в одному з крісел, обома руками обхоплює гарячу чашку. Господар сідає у крісло навпроти і продовжує щось писати в блокноті.

Скориставшись моментом, гостя підводить погляд і роздивляється його уважніше. Перед нею сидить чоловік середніх років, не дуже високий, із хорошою поставою. Темне, ледь кучеряве волосся спадає до лоба, а сірі очі випромінюють спокій. Він здавався б навіть молодшим, якби не зморшки, передчасні для людини його віку, і срібні пасма біля скронь. Чи то вони — ознака тривалого досвіду, чи зовсім нічого не означають, зрозуміти важко. Та віра в перше припущення заспокоювала.

На якусь мить у кімнаті нависає тиша, розбавлена тільки шерехом ручки. Господар відкладає її та розуміє, що відтоді, як за стіною стихли важкі кроки сусідки, можна розчути навіть дихання. Починає розмову першим.

— Як почуваетесь? Зігрілися?

— Так, дякую, не відволікайтеся.

— Нічого важливого, розписував плани на завтра.

Господар загортає блокнот, ховає до кишені й також бере в руки чашку.

— Ви майже не п'єте.

— Бо вже, здається, зігрілася достатньо.

— Або ви хочете, щоб так здавалося мені.

З сусідньої кімнати господар приносить теплий плед і вкриває гостю, яка сідає ближче до каміна. Вона вдячно киває, а він повертається в крісло.

— Мирославо Дмитрівно...

— Можна просто Мира.

— Як зручніше. Пропоную присвятити сьогоднішній вечір відпочинку, а вже зранку поговорити про причину вашого прибуття.

— Приїхала надто пізно?

— Ні, ви приїхали невідготовленою до нашої погоди. І хоч ретельно це приховуєте, усе ж потребуєте тепла та спокою. Бо ризикуєте відкрити сезон застуди.

— Поцікавлюся, чи є вільні місця в готелі.

— Були б, якби сезон не закінчився пару тижнів тому.

Від почутого в Мири перехоплює подих.

— Хіба він триває не до середини жовтня?

— Зазвичай так. Та цей вересень звичайним не назвеш, згодні?

— То чому ж ви не сказали, коли я написала, що приїду?

— Ви не писали, що плануєте затриматися.

— Була певна, що в цей час гостей небагато, що місця точно будуть. А є й ті, хто не затримується?

— Ті, хто на разову консультацію? Так, і часто. Я вирішив, що ви теж. Та не переживайте. Щось придумаємо.

Господар знову виходить із камінної, залишивши Миру наодинці з думками. За дверима чутно важкі звуки, ніби хтось зсуває меблі. Швидко повернувшись, він пропонує піти за ним. Мира лишає своє місце й рушає у глибину темного коридору.

У стінній перегородці — дверцята, а зверху, під самою стелею, крізь маленьке віконце проникає мізерне світло, що встигло подолати безліч перешкод, перш ніж пустити промені по цих стінах.

— Це вхід до сторони Майї Михайлівни, — пояснює господар, відкриваючи замок сусідньої кімнати й разом із гостею розглядаючи таємничу стіну, немов також бачить її вперше. — Тут багато внутрішніх ходів. Лишилися незакритими після того, як у тієї половини будинку з'явилася нова власниця.

Нарешті вони входять до давно відчиненої кімнати.

Господар розсуває штори, і спальню заливає м'яке світло: невеличка, проте затишна й тепла завдяки каміну в сусідній кімнаті.

— Тут час від часу зупиняються мої гості. Побудьте й ви деякий час. Де ваші речі?

— Ви на гостей не чекали, та й речей я взяла небагато. Особливо таких, що пасували б до місцевої погоди. Тож мені, мабуть, правильніше поїхати.

— Зараз вам це навряд чи вдасться, — господар кидає погляд у вікно, звідки вже проглядає синява вечірнього неба. — Переночуйте, завтра обговоримо ваші питання, а потім вирішите, лишатися чи ні. До того ж, я сам уже скоро повертаюся до Києва.

Мира озирається. Кімната — куточок затишку та недоторканності. Старий стіл біля вікна зберіг на своїй поверхні кожний слід та подряпину. На підвіконні сушаться плоди каштана, що росте просто за вікном, а на шафі — збори степових трав. Кімната давно не мала постійних мешканців, та ніколи не була самотньою: її доглядали, відвідували та оживляли.

Потім гостя виходить на лоджію: тепер, крізь серпанок вечірнього повітря, містечко виглядає інакше. Будинки потопають у зелені та в золоті парку, густий дим печей піднімається з димарів і розчиняється в тумані. З парку чутно голоси дітей, які повертаються додому з футбольного майданчика. Від сусідських вікон долинають запахи. Місто живе своїм тихим непримітним життям.

Виходів із лоджії два — з одного гостя щойно зайшла, і такі самі двері — ліворуч.

— Лоджія в нас із Майєю Михайлівною навпіл, — пояснює господар, ніби читаючи думки. — Вирішили залишити, як є. Тільки рами замінити треба, узимку продуваються. Розташовуйтеся і спускайтеся до вечері.

Мира йде до свого тимчасового притулку, зупиняючись через кожні дві сходинки та озираючись. Чи так уже й треба розташовуватися, якщо вона, може, тут лише на ніч? Чи все ж залишитися на довше? Хай вирішить переврений засіб.

Здається, такий туман, як зараз, має означати дощі. Якщо вона не помиляється, робити тут їй буде нічого. Якщо ж погода видасться стерпною — що ж, побуде день-другий, подихає повітрям колись курортного містечка. Усе ж не задушливий Київ, що досі не оговтався після нещодавньої літньої спеки. Звісно, ніяково перед господарем. Та по-перше, він сам запропонував лишитися, по-друге, у такому великому будинку вона навряд чи буде помітною. По-третє, чи матиме він до неї діло? Певно, клопоту вистачає й без раптових вторгнень.

Вміст валізки займає свої тимчасові місця. А за вікном зовсім стемніло. Хмари розійшлися, лишаючи по собі тонкі білі розводи. Схоже, синоптик із неї ніякий: якщо й бути дощу, то вже точно не тут. Чисте небо розсипом укрили зірки — близькі й далекі, яскраві й зовсім непомітні. Одна виділяється особливо: блимає біля самого обрію.

Та довго розглядати зірки Мира не збиралася. Певно, на неї вже зачекалися внизу.

Майя Михайлівна заварює чай, ставить тацю запечених яблук із медом. Та перш ніж сісти за стіл, схоплюється: — Костю, я ж твою пошту так і не віддала!

І приносить невеликий стос конвертів, на верхньому з яких Мира розбирає ім'я отримувача — Каменський К. В.



— Це я всіх переполохала.

— Не вигадуйте, — відмахується сусідка. — Не кінець світу.

— Кілька хвилин, і я приєднаюся до вас, — К. В. виходить із вітальні й ховається за дверима кабінету.

— Вже освоюєтеся? — Майя Михайлівна порушує тишу.

— У мене чудова кімната.

— Вікна виходять на південний бік, — погоджується сусідка, — і сонце освітлює її весь день.

— Вибачте за дивне запитання. А що так яскраво світиться за парком? Схоже на зірку, та не вона.

— За парком церква, — Майя Михайлівна задумується. — Може, відблискує.

— Її видно вночі?

— Навряд. Зранку треба подивитися.

Мира киває на знак згоди й, не отримавши пояснення, переводить тему.

— Тож будинок належить вам обом? — зважується вдовольнити цікавість.

— Уже років десять. Раніше я мешкала поруч, та Костя не хотів жити сам у такому великому будинку. До того ж, буває тут нечасто — майже завжди в Києві. Хіба що у відпустку іноді приїздить, та влітку збирає людей. І ось коли я теж стала жити сама, він продав мені частину. Та що там продав... Певно, пожити місяць у Києві дорожче обійдетьсяя.

— Виходить, будинок тримається на вас?

— Ні, Костя ніколи б не покинув його на мене. Якщо не може щось зробити сам, просить, щоб допомогли сусіди, а вони йому ніколи не відмовлять. А на мені тільки сад. Там такі айви ростуть! Та що я розповідаю, самі побачите.

— Уже встигли оцінити, який чай готує Майя Михайлівна? — К. В. повертається до кімнати. — У неї збори на всі випадки життя.

Мира підносить чашку, аби розчути запах, хоча вже непомітно для себе випила половину.

— Ніби й лимон, а ніби трави.

— Лимонна м'ята, — підтверджує сусідка. — Заспокійливий. Бо коли щось не несе користі, то немає сенсу цього пити, садити або говорити. А після такої дороги — те, що треба.

Мира справді відчула, що зараз їй не завадило б просто лягти й ні про що не думати — залишити всі турботи на завтра. Коли можна передбачити, що чекає попереду, усе здається простим і зрозумілим. Та коли майбутні переживання важко й уявити, коли їх одразу стільки, і всі такі різні, то ремені терпіння, не витримавши, обриваються, а важкість падає.

Тому було легко побажати доброї ночі господарям і піднятися до себе. Виходячи, Мира помічає, що К. В. ніби змінився на обличчі — зі спокійного та доброзичливого воно раптом стає зосередженим. Та чого тільки не здається на сонну голову...

Лежачи, розглядає у вікні, як загоряються та гаснуть вогні, проблискуючи крізь густі дерева. День прощається з мешканцями голосом диспетчера вокзалу та гулом нічного поїзда. Ритмічний стукіт стихає, у повітрі висить глибока тиша.